

Brev fra C. Kold til provst Heiberg i Kerteminde, dateret 3de October 1853 [Trykt af Austlid side 110ff]

Ærbødigst!

Foranlediget ved Deres Højærværdigheds Skrivelse af 30te Sept d.A. angaaende en af mig under 16de Aug underdanigst til det høje Ministerium for Kirke og Undervisningsvæsenet, indgiven Andragende om Understøttelse af Sorø Akademies Midler til den af mig oprettede højere Bondeskole, giver jeg mig den ærbødige Frihed om bemeldte Skole at meddele følgende Oplysninger:

Da jeg 1847 om Efteraaret kom hjem til Danmark, efter et længere Ophold i Udlandet, opstod paa ny det allerede i flere Aar nærede Ønske hos mig at oprette en privat Skole, beregnet paa den Deel af Bondestanden, der maatte have Lyst og Evne til at forskaffe sig lidt mere udvidede Kundskabet, end det nærværende Skolevæsen er beregnet paa. Og da jeg under mit Ophold i Fyen, som Frivillig ved Armeen, gjorde Bekjendtskab med Folk, der følte Trang til en saadan, tog jeg 1849 om Efteraaret Tjeneste, som Huuslærer, hos Pastor Birkedal i Ryslinge, hvor jeg tillige underviste 5 Bønderdreng, deels i, og deels over Konfirmationsalderen for at prøve hvorvidt min Undervisning var istand til at tilfredsstille Bondens Trang, og da dette Forsøg lykkedes, vovede jeg 1850 om Efteraaret at købe en lille Ejendom i Ryslinge, hvor jeg for egen Regning opførte en Bygning svarende til Hensigten.

Min første Bestemmelse var, at faae Eleverne i en Alder af 14ten Aar for at min Undervisning kunde danne en Fortsættelse af det allerede bestaaende Skolevæsen, hvorfor ogsaa den første Ministerresolution af 1851, angaaende bemeldte Skole, idet den højgunstigt tilstod mig en Understøttelse af Sorø Akademies Midler, tillige bestemmer Elevantallet til idetmindste 12 i foranførte Alder, som skulle undervises i bestemte Læregjenstande i den fastsatte Tid fra 1ste Nov. til 1ste April, som den Tid i hvilken Bonden bedst kunde undvære sine Børn. Men allerede det første Aar viste det sig at det var i en mere fremrykket Alder, Trangen til mere Oplysning og videre Uddannelse føltes af Bondestanden, og allerede det andet Aar frekventeredes Skolen af 7 Individuer i Konfirmationsalderen, og 8 i en Alder fra 18 til 30 Aar, og viste det sig at Undervisningen frugtede mest hos de Ældre, hos hvem Livets Hovedspørgsmaal vare modnede til besvarelse.

Skolens Deeltagere deler sig saaledes i 2de Dele, den Yngre, i og lidt over Konfirmationsalderen, og den Ældre, mellem 18ten og 30 Aar. Denne Forskjællighed i Alderen har en forskjællig Undervisning til Følge, idet den ældre Deel trænger mest til at faae det Liv forklaret i hvilket den allerede har erhvervet sig en vis Erfaring, medens den yngre Deel af Mangel herpaa, mere eller mindre maa nøjes med Læregjenstandenes blotte Meddelelse.

Dette gjælder dog kun især 2de af Lærefagene Bibelhistorie og Danmarkshistorie, som egentlig er Skolens Hovedsag, gennem hvilke den søger at bringe det christelige og nationale Liv til Bevidsthed. De øvrige Fag Geografi, Stiløvelse, Regning og Sang haves i Fælledskab, og lidt Physik, Begyndelsesgrundene til det tyske og engelske Sprog, samt Musik og Tegning for enkelte Lysthavende.

I Skolens 3die Aar, 1853, følte Trangen til at forbinde en Børneskole med bemeldte højere Bondeskole, deels for at den yngre Deel af dens Elever kunne deeltage med dennes øverste Klasse, imedens den Deel foredroges hvori den af Mangel paa Livsaerfaring ikke kunne følge den voxnere Deel; deels fordi flere formuende Bønder ønskede at faa deres yngre Sønner paa 10 til 13ten underviste hos mig, som de nyde kost Logis, Opdragelse i mit Huus, og Undervisning i Børneskolen.

Men da Skolen med sine 2de Lærere ligesaa godt kunde undervise et større Antal Børn, besluttede jeg at forflytte den højere Bondeskole til Dalby ved Kjerteminde, hvor en privat Børneskole allerede et Aar i Forvejen var af mig begyndt, hvilken Flytning saameget lettere uden Skade lod sig iværksætte, som de fleste af dens Deeltagere komme fra fjernere Egne, og maa saaledes tage Ophold paa Skolen, hvor 12 Personer i det foregaaende Aar have erholdt Kost og Logis.

Hvad Tidsbestemmelsen fra 1ste Nov til 1ste April angaar, vil den kunne fastholdes for de Flestes Vedkommende, dog gives der ogsaa de, der kun kunne opholde sig paa Skolen 2 eller 3 Maaneder, og det navnlig saadanne som i de foregaaende Aar have frekventeret den.

Det er saaledes min Bestemmelse om Gud vil at begynde Skolen ogsaa til dette Aars 1ste Nov, til hvilken Tid Bygningen vil blive færdig, som dertil er opført, og som har kostet omtrent 1200 Rbd, ogsaa er der grundet Haab om at Elevantallet vil

naae Ministeriets Bestemmelse, men bestemt lader det sig ikke angive, da Bonden ikke gjerne tager nogen Bestemmelse, før Betænkningstiden er udløben.

Dalby ved Kjerteminde d 3die October 1853 Ærbødigst C. Kold

Højærværdige Hr. Provst Heiberg i Kjerteminde

Til Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsenet!

Ifølge det høje Ministeriums højgunstige Resolution af 9de Dec 1853, giver jeg mig den underdanige Frihed herved at ansøge om den Understøttelse til den af mig her i Dalby oprettede højere Bondeskole, som bemeldte Skrivelse omhandler saalydende.

"Efterat have modtaget Deres Højærværdigheds behagelige Betænkning af 14 Octbr sidstl. over det fra Seminarist Kold, hertil indkomne Andragende om at forundes offentlig Understøttelse til Indretningen af en højere Bondeskole i Dalby Pastorat i nærværende Vinter i Lighed med hvad der tidligere er blevet ham til Deel under hans Ophold i Ryslinge skulde Ministeriet til behagelig Efterretning, og videre Bekjendtgjørelse tjenstligt tilmelde, at man saafremt den ommeldte højere Bondeskole er kommet istand, er villig til at tilstaae Supplikanten en Understøttelse af 150 Rbd af det ved Finantsloven for Aaret 1853/54 bevilgede Tilskud til højere Bondeskoler, naar han derom indkommer med nærmere Begjæring i Læbet af Marts Maaned næste Aar og Ansøgningen ledsages af en Attest fra Deres Højærværdighed om, at idetmindste 10 konfirmerede, eller af den almindelige Skole med lovbefalede Kundskabet udskrevne Elever hele Vinteren have stadigen søgt Skolen, samt at Undervisningen er bleven ledet paa en tilfredsstillende Maade".

De ovenanførte Betingelser ere opfyldte saaledes at en Bygning til bemeldte Skolebrug og Beboelseslejlighed for 2de Lærere, een med Familie og een ugift, samt 20 Elever er opført, og forsikkert i den almindelige Brandkasse for 1200 Rbd. Dernæst at følgende 10 konfirmerede Elever have frekventeret Skolen i denne Vinter.

Murer Hans Pedersen fra Allerup Sogn i Fyen 35 Aar

Møllebygger svend Peder Hansen, Vissenbjerg Sogn i Fyen 22 Aar
Gaardmandssøn Hans Jensen, Steenløse Sogn, Sjælland 26 Aar
Landvæsenlærling Johannes Feldthusen fra Taasinge 19 Aar
Det bemærkes at de tvende sidstnævnte ogsaa frekventerede Skolen ifjor Vinter.

Gaardmandssøn Hans Jørgensen fra Ryslinge i Fyen, 28 Aar
Gaardmandssøn Jens Lundsgaard, Qverndrup, 15 Aar
Tømmerlærling, Mads Hansen, Mesinge Sogn i Fyen, 18 Aar
Gaardmandssøn Rasmus Hansen, Mesinge Sogn i Fyen, 20 Aar
Gaardmandssøn Rasmus Jensen fra Dalby Sogn, Fyen 18 Aar
Avlskarl Rasmus Rasmussen fra Dalby Sogn, Fyen 21 Aar

Desuden, af den i Forbindelse hermed anlagte Børneskoles dygtigste Elever, have følgende 3de deeltaget i den historiske Undervisning, som er den højere Bondeskoles Hovedfag.

Bødker Anders Eriksens Søn Rasmus, fra Mesinge Sogn i Fyen 13 1/2 Aar gammel, udskreven til Konfirmation efter Ansøgning.
Væver Christen Hansens Søn, Hans, her af Dalby, 13 1/2 Aar.
Kontorist Hansens Søn, Carl Peter, af Haderslev, 13 1/2 Aar

Dalby den 21de Marts 1854 Underdanigst C. Kold

Til Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsenet i Kjøbenhavn